

za neplatné se považuje, a že následkem zákonné fikce skutečnosti odpůrcem tvrzené za doznané se pokládají (§ 210 s. ř. čl. 37 obch. z.).

3. Spozoruje-li soudce ve sporu neb v podané appellaci nebo revisi u jedné neb druhé strany zřejmou bezprávnost nebo zvláštní svévoli, má proto stranu tu trestem peněžním neb vězením potrestati (§ 409 s. ř.).

4. Poruší-li strany úctu soudu povinnou a neuposlechnou-li jeho rozkazů, budtež přiměřeným trestem peněžným neb vězením potrestány (§ 192 s. instr.).

5. Nedostaví-li se strany v manželském sporu (§ 6 říz. ve v. manž.) ku stání ku založení spisů ustanovenému (§ 243 s. ř.), ačkoliv byly k tomu soudně vyzvány, stihnou je též tresty peněžní nebo vězení. Ve všech těchto případech stihne trest stranu ku jednání povinnou pro nesplnění této povinnosti. Kdežto následky zameškání prostředky právními odstraněny býti mohou, jest to při neposlušnosti vůbec vyloučeno. Tresty peněžní a vězení mohou ale býti zmírněny nebo prominuty (dv. d. ze dne 28. září 1840 č. 466 sb. z. s. a ze dne 18. května 1841 č. 538 sb. z. s.). Fikce doznání pro nesplnění povinnosti přísežní neb ediční nemůže ale navrácením ku předešlému stavu odstraněna býti.

O promeškání dle nového soudního řádu viz příslušný článek.

Konverse pohledávek peněžných.

Sesílení hospodářské moci každého jednotlivce jest pro stát a jeho rozkvět tak důležitým úkolem, že pečlivá státní hospodářská politika hospodářské transakce občanů k upevnění jich hospodářské moci směřující podporovati musí. Sem patří mezi jinými zejména záměna peněžitých pohledávek s takovou mírou úrokovou, která všeobecnému vývoji úvěru nevyhovuje, na pohledávky s menší mírou úrokovou, při čemž důležité postavení zaujímají dluhy hypotekární. O takové záměně jedná zákon ze dne 11. června 1881 č. 59 ř. z. a nař. prováděcí (Nař. min. sprav. a fin. ze dne 22. června 1881 č. 61 ř. z.). Tento zákon byl modifikován zákonem ze dne 26. prosince 1893 č. 209 ř. z., jehož platnost sahá až do roku 1899.

I. Druhy konverse.

Záměna čili konverse dluhu (peněžního neb hypotekárního), pod kterýmž výrazem zmíněný zákon vyrozumívá dluhy jak ze zápůjček, tak i z uvěřených nedoplatek ceny tržové, dědičných podílů a odkazů (§ 6 cit. z.) [při čemž dlužno dluhům hypotekárním rovnati dluhy zajištěné zápisem v knihách hypotekních nebo notifikačních] může nastati trojím způsobem:

1. Dosavadní věřitel spokojí se s menším zúročením své pohledávky, jejíž obnos se buď nezmění aneb zvýší; v osobě věřitele a dlužníka však nenastane žádná změna (§ 1. cit. z.).

2. V osobě věřitelově nastane změna tím způsobem, že dlužník učiní u osoby třetí zápůjčku s menším zúročením a valutou takto získanou uspokojí dřívějšího věřitele (§ 2 cit. z.).

3. Konečně tak, že věřitel pohledávku postoupí osobě třetí, která dosavadního věřitele odškodní a zároveň se vůči dlužníkovi (debitor cessus) spokojí s menším zúročením (§ 3 cit. z.).

Při konversi prvního a druhého druhu stanoví § 1 zákona ze dne 9. března 1889 č. 30 ř. z. oproti ustanovení § 35 zák. ze dne 9. února 1850 č. 50 ř. z., že poplatek z listin při takovém právním jednání vystave-

ných, byla-li již o původním právním jednání listina vyhotovena a poplatek z ní zapraven, obnáší pouze 50 kr. za každý arch, pokud nemá místo menší poplatek dle kolkovní škály č. II. Pakliže se však dlužný obnos v těchto nových listinách zvýší, pokládají se tyto ohledně povstalého rozdílu za listiny o novém právním jednání vyhotovené a podléhají tudíž všeobecným ustanovením zák. ze dne 9. února 1850 č. 50 ř. z. a ze dne 13. prosince 1862 č. 89 ř. z. Podobně má se s listinami, které za účelem snížení míry úrokové zástavních listů jakožto méně záručitelné zástavní listy se vydají ve smyslu § 1 zák. ze dne 14. července 1888 č. 88 ř. z.; sem patří dále ty případy konverse, kde pouze lhůty splatnosti se mění aneb dlužný obnos na jinou měnu se převádí.

II. Zákonné podmínky.

Úleva poplatková při konversi druhého a třetího druhu závisí na jistých podmínkách, které mají zjednati záruku, že se jedná o skutečnou (nikoli fingovanou) záměnu (konversi).

1. Hypothékární zápůjčky, které mají sloužiti ku přeměně dosavadních hypothékárních dluhů, musí býti učiněny u ústavů, které povinny jsou veřejně účty klásti, aneb u takových spolků, korporací, duchovních a světských obcí, nadání, fondů atd., které podléhají veřejné správě a veřejnému dohledu. Po případě mohou staré pohledávky býti těmto ústavům nebo právníkům osobám postoupeny. (§ 2 zák. ze dne 9. března 1889.) (Vedle nař. min. fin. ze dne 2. října 1868 č. 135 ř. z. a zák. ze dne 26. března 1869 č. 36 ř. z. jsou jmenované právnícké osoby se sídlem v uherské polovině říše zdejšími na roveň postaveny (§ 2 prov. nař.). Podobně jsou téže výhody účastny i cizozemské ústavy k veřejnému kladení účtů zavázané, pokud zde vůbec ku provozování obchodu připuštěny jsou. (§ 3 prov. zák.)

2. Dlužní úpisy musí obsahovati ustanovení, že míra úroková má býti trvale snížena a že toto snížení nejméně $\frac{1}{4}\%_{10}$ obnáší, při čemž se periodické dávky (příspěvky režijní et c.), pokud byly vedle úroků umluveny, k úrokům připočtou.

3. Lhůta k umoření zápůjčky nesmí obnášeti méně než 6 roků. (Při tom nemají tímto ustanovením trpěti různá ustanovení spořitelien a hyp. ústavů týkající se výpovědi.)

4. Zástavní právo nesmí býti rozšířeno na jiné hypotéky; ustanovení, které zákon ze dne 26. prosince 1893 nepřijal.

5. Při konversi druhého druhu musí vedle toho ještě dlužní úpis o nově učiněné zápůjčce, aneb listina výrazná ve příčině zápůjčky, která se má konvertovati, obsahovati doložku, že nové zápůjčky bylo užito k umoření starší pohledávky. (§§ 2 a 3 zák. ze dne 9. března 1889 a 26. prosince 1893).

Je-li tu všech 5 uvedených podmínek, zapravuje se z dlužních úpisů a listin vymazaných pouze pevný poplatek 50 kr. za každý arch (a sice zapravují jej strany na těchto listinách dle předpisu § 3 nař. min. fin. ze dne 28. března 1854 č. 70 ř. z.), pokud se nemá platiti menší poplatek dle škály č. II. Z knihovního vkladu neplatí se v tomto případě žádný poplatek (§ 2 cit. z.).

Je-li však dle dotýčného výrazného prohlášení dlužný obnos, jenž se má na základě konverse vymazati, vyšší než nová zápůjčka, aneb převyšuje-li nová zápůjčka dluh, který se má zaměnití (konvertovati), podobně pře-

vyšuje-li obnos kauce smluvené za účelem pojištění vedlejších poplatků dřívější obnos stejného účelu: jest z prvního archu dlužního úpisu neb vyjádření výmazného zapraviti vedle pevného poplatku 50 kr. ještě další poplatek dle škály č. II., ovšem jen pokud se týče rozdílu obnosu; ze zápisu nové zápůjčky jest v tom případě, když veškerá suma zápůjčky 100 zl. přesahuje, zapraviti poplatek z difference dle p. s. 45 B, a zák. ze dne 13. prosince 1862 č. 89 ř. z. (§ 4 cit. zák., § 6 prov. nař.). Byl-li obnos v jiné měně než rakouské vyjádřen, má nastati převedení na měnu rakouskou dle cis. nař. ze dne 8. července 1858 č. 102 ř. z. (§ 1 prov. nař.; srv. též nář. spr. soudn. dv. ze dne 21. března 1893 č. 1050 sb. »Budwinski« č. 158). Zmírnění poplatku pozbývá platnosti, jestli že dodatečnou úmluvou při právním jednání uvedených úlev poplatkových požívajícím míra úroková se zvýší aneb doba platnosti se pod 6 roků zkrátí; v takovém případě jsou smlouvající se strany povinny slevné poplatky rukou společnou a nerozdílnou zaplatiti. Za tím účelem mají se uvedené úmluvy do 8 dnů po jich uzavření u finančního úřadu k jich vyměření povolaného ohlásiti. Kdyby toto oznámení se neučinilo, musí se řečené poplatky zapraviti trojnásobným obnosem a to beze všeho trestního řízení pouze na základě nálezu přestupek tento zjišťujícího; $\frac{1}{2}\%$ poplatek za vklad zapraví se stranou k tomu povinnou pouze dvojnásobným obnosem. (§ cit. z. a §§ 79 a 80 popl. zák.). Úlevy poplatkové získané nepravými udáními ve dlužních úpisech, listinách o cesi a výmazu aneb právními jednáními na oko uzavřenými tvoří těžký přestupek důchodkový a trestají se dle § 85 zák. ze dne 9. února 1850 č. 50 ř. z. (§ 7 cit. zák.).

III. Řízení. Ku dosažení uvedených úlev poplatkových jest třeba dbáti následujícího:

Při konversi prvního druhu není třeba zvláštního povolení, nýbrž kontrahenti zapraví stanovený poplatek dle § 1. cit. zák., při čemž dlužno dbáti ustanovení § 3 nař. min. fin. ze dne 28. března 1854 č. 70 ř. z. Při konversi druhého a třetího druhu mají však finanční úřady zkoumati, zda-li jsou tu skutečně podmínky řečených úlev. Za tím účelem musí dlužníci nebo právnické osoby konversi sprostředkující ve 30 dnech po vyhotovení dotyčných dlužních úpisů nebo listin o cesi za snížení žádati a sice buď u finančního úřadu první stolice (fin. okresního ředitelství, úřadu poplatkového) bezprostředně, aneb u berního úřadu tohoto okresu, ve kterém se ručící realita nalézá. (§ 8 cit. zák.) K této žádosti se připojí: 1. dlužní úpis o nově učiněné zápůjčce, 2. listina výmazná ohledně zápůjčky, která se má konvertovati, obě jmenované listiny buď v originále, neb ověřeném opisu, dále 3. výtah z pozemkových knih o zavazené realitě.

Při konversi třetího druhu odpadá dle povahy věci listina výmazná. O žádosti rozhoduje finanční okresní ředitelství, neb úřad poplatkový v první stolici (§ 10 prov. nař.). Nebyl-li při konversi druhého druhu současně se žádostí za slevu poplatkovou podán průkaz o výmazu dluhu, který se má konvertovati, povolí se uvedené výhody jen pod tou podmínkou, že tento průkaz bude předložen ve lhůtě, kterou ustanoví finanční úřad první stolice. Tato lhůta může tímžem úřadem býti prodloužena. Nebyla-li tato lhůta stranami dodržena, odvolá se povolení slev a předpíše se zákonný poplatek. (§ 8 cit. zák. a § 11 prov. nař.) Proti rozhodnutí první stolice může se podati rekurs k zemskému finančnímu ředitelství, kteréž rozhoduje ve druhé stolici, vyhoví-li rekursu

buď částečně neb úplně ; zamítne-li však rekurs, jakožto neodůvodněný, jest třeba rozhodnutí ministerstva financí. (§ 12 prov. nař.). Povolené zmírnění poplatku poznamená se na prvním archu dotčených listin s uvedením data a čísla vyřízení. (§ 13 prov. nař.) Výtahy z veřejných knih a opisy listin, kterých ku žádosti za slevu jest třeba, jsou prosty poplatku ; podobně lze při podáních a rekursech za stejným účelem podaných užiti výhod p. s. 44, q zák. ze dne 13. prosince 1862 č. 89 ř. z. (§ 9 cit. zák.). Žádosti tabulární a jiná soudní podání podléhají kolkovným poplatkům dle všeobecných předpisů. (§ 14 prov. nař.). § 8 prov. nař. obsahuje ještě další formální úlevu, stanově, že při konversi nepřesahující obnos 2000 zl. bez vedlejších poplatků, může býti i za slevení poplatku žádáno buď písemně aneb protokolárně, ve kterémž případě vyšetřují se zákonné podmínky poplatkových úlev pravidelně z povinnosti úřední.

IV. Důležitější nálezy správního soudního dvoru.

Nebyla-li v některé z listin, o kterých jedná § 2 zák. ze dne 26. prosince 1893, některá podstatná okolnost uvedena, nemůže býti tomuto nedostatku odpomoženo dodatečnou listinou (nál. ze dne 10. června 1890 č. 1899, sb. »Budwinski« č. 5363, ze dne 12. února 1891 č. 578 sb. »Budwinski« č. 5740, ze dne 28. února 1893 č. 760 sb. »Budwinski« č. 7110). Pouhý důkaz nastalého výmazu nenahraňuje poznámku ve dlužním úpisu neb listině výmazné, že nové zápůjčky užito bylo k umoření starší pohledávky (nál. ze dne 10. června 1890 č. 1918 sb. »Budwinski« č. 5364; ze dne 9. června 1891 č. 2055 sb. »Budwinski« 6017; ze dne 22. prosince 1891 č. 3769 sb. »Budwinski« č. 6328). Že nové zápůjčky užito bylo k umoření starého dluhu, nemůže nikdy býti obsaženo ve dlužním úpisu, nýbrž v listině výmazné. (Nál. ze dne 7. října 1870 č. 3076 sb. »Budwinski« č. 5476; ze dne 10. prosince 1890 č. 3940 sb. »Budwinski« č. 5600). S povahou trvalého snížení míry úrokové se nesrovnává, byl-li v úmluvě stran vzat zřetel k možnému zvýšení její v budoucnosti. (Nál. ze dne 4. listopadu 1890 č. 3431 sb. »Budwinski« 5528; ze dne 29. listopadu 1890 č. 3795 sb. »Budwinski« č. 558; ze dne 7. listopadu 1891 č. 3512 sb. »Budwinski« č. 6230; ze dne 14. května 1892 č. 1591 sb. »Budwinski« č. 6613). Při konversi cestou cese nastalé vyplývá snížení míry úrokové pouze z listiny postupní, která obyčejně též obsahuje uznání dluhu se strany dlužníka (debitor cessus). (Nál. ze dne 7. dubna 1891 č. 1296 sb. »Budwinski« č. 5867). § 6 zák. ze dne 9. března 1889 vy počítává taksativně pohledávky, při čemž neuvádí t. zv. »úvěrních pohledávek,« ježto tu má povstati pohledávka teprvé později a to z jiného titulu nežli zápůjčky. (Nál. ze dne 10. prosince 1890 č. 3941 sb. »Budwinski« č. 5601; ze dne 17. ledna 1891 č. 221 sb. »Budwinski« 5681; ze dne 7. března 1893 č. 844 sb. »Budwinski« č. 7128). Stala-li se však úvěrní pohledávka v čase uzavření nové zápůjčky pohledávkou ze zápůjčky; platí ohledně ní zákon ze dne 9. března 1889. (Nál. ze dne 21. února 1893 č. 682 sb. »Budwinski« č. 7093). Obnosy dané ku zaplacení směnečného akceptu, pokud jsou zástavou kryty, dále dlužné obnosy z nejvyššího podání dražebního podléhají ustanovením § 6 zák. ze dne 9. března 1889. (Nál. ze dne 20. dubna 1892 č. 1268 sb. »Budwinski« č. 6556). § 2 zák. ze dne 26. prosince 1893 týká se pouze oněch podmínek výpovědi, které ve stanovách jsou obsaženy, a vztahuje se pouze na spořitelny a úvěrní ústavy hypotékární, má pak místo jen ve případě nesplnění smlouvy.

(Nál. ze dne 10. února 1891 č. 578 sb. »Budwinski« č. 5740; ze dne 12. května 1891 č. 1733 sb. »Budwinski« č. 5955; ze dne 13. února 1892 č. 507 sb. »Budwinski« č. 6430; ze dne 28. června 1892 č. 2114 sb. »Budwinski« č. 6702). Lhůta zápůjčky nejméně 6letá musí býti obsažena ve dlužním úpise nebo v listině postupní (nál. ze dne 20. dubna 1892 č. 1271 sb. Budwinski« č. 6557). Byla-li konverse provedena uherským ústavem, musí býti žádost za úlevu poplatků pro listinu výmaznou v Rakousku vystavenou podána do 30 dnů po vyhotovení dlužního úpisu (nál. ze dne 7. listopadu 1891 č. 3511 sb. »Budwinski« č. 6229; srv. též nál. ze dne 18. dubna 1893 č. 1390 sb. »Budwinski« č. 7206).

V. Konverse veřejných zápůjček, zástavních listů a prioritních obligací.

Při konverzi státních dlužních úpisů není třeba zvláštního stanovení osvobození od poplatků, ježto stát sám o sobě požívá osvobození od poplatků ve smyslu p. s. 75 popl. zák. ze dne 9. února 1850. Při konverzi jiných veřejných půjček vysloví se osvobození od poplatků v každém jednotlivém případě, jak se stalo ku př. ohledně bukovinského vyvazovacího dluhu zákonem ze dne 1. prosince 1893 č. 174 ř. z. Listiny, které byly vydány na základě zák. ze dne 14. června 1888 č. 88 ř. z. za příčinou konverse zástavních listů, požívají výhody § 1 zák. ze dne 9. března 1889 č. 30 ř. z. Listiny vydané za příčinou konverse železničních prioritních obligací požívají-li dle zák. ze dne 25. května 1883 č. 45 ř. z. úplného osvobození ode všech poplatků a kolků, kterážto výsada byla zákonem ze dne 26. prosince 1893 č. 207 ř. z. do konce r. 1899 prodloužena.

Konvokace (svolání) dědiců.

V nesporných záležitostech má soudce o zájmy stran z úřední povinnosti se starati a toho dbáti, aby pozůstalost oprávněným osobám se dostala. Jest jmenovitě též povinen z úřední povinnosti vyzvati neznámé dědice, aby ohlásili své dědické nároky.

1. Jsou-li dědicové pozůstalosti soudu zcela neznámi, neb neužijí-li známí dědicové ve lhůtě stanovené svého práva dědického, přes to, že o něm byli vyrozuměni, neb nebyl-li dle § 120 cíl. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. přijat díl dědický, vahavému dědici napadlý, má soud zříditi opatrovníka pozůstalosti (§ 78 cit. pat.); zároveň má soud dědice neznámé z úřední povinnosti ediktem s tou výstrahou vyzvati, aby se do roka ohlásili a svou dědickou přihlášku podali, jinak že bude pozůstalost projednána s těmi, kdož se přihlásili a důvod svého práva dědického prokázali a týmž osobám že se pozůstalost dle míry jejich nároků odevzdá; nepřijatý díl pozůstalosti pak, neb kdyby se nikdo nepřihlásil, celá pozůstalost že připadne státu jako odúmřel. Oni dědicové, kteří se přihlásí snad později, podržují svůj nárok potud, pokud týž promlčením nezanikl (§ 128 cíl. pat. ze dne 9. srpna 1854, č. 208 ř. z.). Nepotkalo-li se veřejné předvolání dědiců, dle předpisů provedené, s úspěchem a uplynula-li lhůta, ediktem k ohlášení dědického práva stanovená, buďtež pozůstalosti bezdědičné odevzdány fisku (§ 130). Byla-li stanovena lhůta na měsíc neb na rok a dato, jest za to míti, že uplyne stejným dnem kalendářním onoho data. Další lhůtu k dodatečnému prokázání práva dědického, ohlášeného dědicem dosud neznámým, lze propůjčiti (roz. ze dne 10. listopadu 1880, č. 11510, sb. »Gl. U.« č. 8178.); lhůtu tu může soudce z důvodů uvážení hodných opětně prodloužiti (roz. ze dne 5. října 1881, č. 11334,